

Posudek na disertační práci

PhDr. Ludmila Houdková

PSYCHOLOGICKÉ SOUVISLOSTI RESOCIALIZAČNÍCH PROGRAMŮ PRO MLADÉ ODSOUZENÉ A JEJICH EFEKTY

Cílem výkonu trestu odnětí svobody není jen ochrana společnosti před pachateli závažných trestných činů, ale především jejich náprava. V tomto směru bylo zacházení s odsouzenými dlouhou dobu poznamenáno jistou stagnací metod a forem jejich ovlivňování. Důraz byl především kladen na bezpečnostní, technické a administrativní oblasti. Vyjít z tohoto svazujícího rámce nebylo pro specialisty (psychology, pedagogy a sociální pracovníky) vždy snadné. Naráželi nejen na nepochopení uniformovaného vězeňského personálu, ale také na ostražitost, nedůvěru a neochotu samotných odsouzených. Autorka předložené disertační práce na základě svých profesních zkušeností a longitudinálního sledování odsouzených prokázala, že efektivita specializovaného zacházení s odsouzenými, má nepodcenitelný význam.

Disertační práce má klasický teoreticko empirický charakter. V teoretické části práce jsou v pěti základních kapitolách a v logické posloupnosti prezentovány základní oblasti vztahující se k dané problematice. Na základě literárních pramenů jsou popsány sociálně patologické jevy ve společnosti a delikvence mladých dospělých. Diskutována je problematika socializace a možnosti resocializace v penitenciárním prostředí. Samostatná kapitola je věnována organizačním a obsahovým podmínkám vězeňství v ČR v návaznosti na Evropská vězeňská pravidla. Zde je oprávněně kladen důraz na resocializaci a vzdělávání mladých dospělých. Podrobně je probána adaptace jedince v náročných životních situacích, mezi které patří i penitenciární prostředí. Pozornost věnuje autorka především formám agrese, agresivního chování a jejich projevům, především šikaně mezi vězni. Není opomenuta ani autoagresivita a její formy.

Závěrečná kapitola teoretické části práce je věnována problematice diferenciaci vězňených osob v obecné i konkrétní rovině. Jednotlivé modely diferencovaného zacházení s odsouzenými vycházejí z osobnostních charakteristik, z vnějších sociálních vlivů, které se podílely na utváření osobnosti a z popisu druhu, způsobu a okolností provedení trestného činu. Velice podrobně je prezentován diferenciační model ve věznici Bělušice, kde autorka následně prováděla svůj výzkum. Obsah resocializačních programů vychází z vnitřního řádu věznice a zahrnuje aktivity pracovní, vzdělávací, zájmové, výchovné a ty, které směřují k utváření vnějších vztahů. Detailně jsou popsány jednotlivé formy a metody odborného zacházení s mladými odsouzenými a možnosti měření efektivity resocializačních programů.

Empirická část disertační práce zahrnuje problematiku výzkumných šetření v oblasti vězeňství, východiska daného výzkumu a následné výzkumné otázky. Popsán je výběr a charakteristiky respondentů experimentální a srovnávací skupiny (věk, charakteristika rodinného soužití, zaměstnání před výkonem trestu odnětí svobody a druh trestné činnosti).

Výzkum měl longitudinální charakter v trvání tří let, v jehož průběhu byla výzkumná data sledována z anamnestických dotazníků, ze spisových materiálů, z polostrukturovaného rozhovoru, dotazníku M.H.Q. a z dlouhodobého pozorování odsouzených.

Výsledky výzkumu jsou především zaměřeny na rozbor dotazníku M.H.Q. v jednotlivých parametrech. Srovnávány a statisticky zpracovány jsou výsledky vstupního a závěrečného vyšetření u experimentální a srovnávací skupiny odsouzených. Následně jsou výsledky výzkumu obou skupin porovnány s normami běžné populace před zahájením výzkumu a po jeho ukončení.

Výsledky resocializačního působení na odsouzené dokumentují i čtyři kazuistiky (dvě z odsouzených experimentální skupiny a dvě ze srovnávací skupiny). Každá kazuistika byla sestavena dle osnovy, která obsahovala zařazení do diferenciací skupiny, určený resocializační program, rodinnou, osobní a kriminální anamnézu.

Nutnost diferencovaného zacházení s mladými odsouzenými jednoznačně potvrdily i odpovědi na výzkumné otázky. Resocializační programy by se měly stát základní formou nápravně výchovné činnosti nejen s mladými odsouzenými. Připravenost odsouzených pro integraci do společenských vztahů a procesů po skončení výkonu trestu odnětí svobody je předpokladem respektování platných zákonů a společenských norem.

Disertační práce obsahuje rozsáhlý soubor domácí i zahraniční literatury, který je v textu odpovídajícím způsobem využíván. Také přílohová část práce obsahuje nejen přehled metod, které byly ve výzkumu použity (anamnestický dotazník, metoda M.H.Q.), ale také důležité dokumenty vztahující se k obsahové a organizační náplni práce s odsouzenými a velice zajímavé fotografie z věznice Bělušice, kde byl výzkum realizován.

Závěr

Teoretické znalosti, osobní praktické zkušenosti a snaha aplikovat při práci odsouzenými náročné resocializační programy umožnily autorce zpracovat studii aktuální, podnětnou a přínosnou pro oblast penitenciární praxe. Oceňuji schopnost kritického náhledu na zpracovávanou problematiku, profesní zaujetí a osobní nasazení ve stále složitých podmínkách českého vězeňství.

Disertační práci doporučuji k úspěšné obhajobě

Praha dne 20. července 2014

PhDr. Miluše Urbanová, CSc.